

РІЗДВ'ЄНІ СВ'ЄТА

КОЛІДНИКЄ

РОЗДІЛ ДЕВ'ЄТИЙ

Тиждень до РІЗДВ'ЄНИХ С'ЄТ, то кожного вечіра можна було чути у кожному левірі ек ни продуваниці трембіти, увитої из березової кори-лубка... а то переклик рогів... або навіть колідоване и підвіконне, та й ПЛЕСОВЕ дорослих мушшін.

То вже радувало усіх людей, а особисто молодших... та й молодих. Бо з того коледованя здогадували-си, шо у С'єта Різдр'єні підут колідникє. Та й з ними буде весело, а також в кождій хаті майже буде Боже Коледоване Слово. Бо то колідуют и за столом усекіх повінчюваних колідий. И живим Ѓаздам домашним, и дітем великим та малим, а також тим, шо вже по-вмирали та й леже на цвинтари: діди, баби та всі из роду, молоді та старі.

Можна було й почути й діточі голоси, також коліди випробовували хлопці-шкільники, ек тото мут колідувати на С'єтвечір.

Так, шо тот тиждень до Риздва ни одних поподержев у вечеріх и на грунях, та й на галеріях, бо кортіло послухати изделеку, ек тото коліднике підлагожеютси з колідами до Різdv'єних С'єт, аби звичай ни занихайкати та й людем уприємнити С'єта, аби молодих заохотити також у житю до колідницького звичяю. Таже дідівскей та предідівскей звичай молодим удержувати. А ек удерже, ек ни будут чюти та видіти, ек відбуваетси цес старовинний звичай?

Таже тов колідов Різdv'єнов и ЦЕРЬКВА жие. Бо зібраними грішми у колідниках оплачюют податке церковні. Так шо колінике велику вагу мают на всі боке. То вже ни дармо зуезде тиждень опередь С'єт можна було наслухатиси всекех плесаниц по всіх закутках.

Дні за днями так футко минали, шо тота челідь, котра вишивала КАПЦІ сукнені... та котрі шили САРДАКЄ, та й КУШНІРІ, шо шили КОЖУХИ усеких покрів. И ЄРОВАНЄКЄ, ПОЄСІНЧЕСКИ, РУКАВНИКЄ... то так устанчювали, шо кожде таке було, ек зварене, бо то ночами ни спали, а квапили тоти закази для дівок та парубків ит С'єтам. Аби коло ЦЕРЬКВИ увипинелиси новов фантинов. Таже и в коліднике підут у нових САРДАКАХ-КРАШЕНСКАХ... та в ЧОРНИХ.

А тоти БАРТКЄ-МОСЕНДЗІВКЄ, то дес ходили у Красноїллі — Дудушкові Річки ковати, хто знає куда

у верхе. Та РЕМЕНІ у цетах та БУКУРІЇ, також дес Бережниціями та Річками ходили заказувати ззавгоді, аби на С'ета було готове.

Ой, джюпинивси тот народ на всі боке, аби ни був пушний від инчих. Таже ГУЦУЛИ — то є гірскей народ, співочей та забавний, хоть и ни дуже письменний... але у звичаях то вже такей добірний, шо ни дармо тото пацтво письменне... дуже вельбило Гуцульшену з его артистичним та уміятним народом. Шо все собі сам може примоднити, без жядних допокупок фабричних. До всего приводнення в одежині ек на зиму, так и на літо... Еку ж бо своєрідну бесіду має. Ек заговорит один з другим... то так, якби ластівки зашшебетали... аж ни наслухаєшси! А ек заспівають за тов скрипков, шо на Гуцульшіні нарівні з ДУТКОВ держитси... то аж верьхе їм відспівуют: го, го, го, го, го, го!

Ни дармо вже тото ДОБУШ ОЛЕКСА з ПОБРАТИМСТВОМ своїм найгірше осижувавси на Гуцульшіні. Тут его гошила отота гірська пишність та слобода, навіть у чьорногірскех дебряох була мила та й додавала сили та відмолоди.

Майже ни було такої гуцулки, ек молодиці, так дівки, аби ни уміла йграти у дримбу, то вже була ото-та зігнута скобка з закованим фостиком-голосником... у великій моді та у завелиці кождої гуцулки. Бо навіть дороб'єлиси такі вигідні дримбо-охоронні клетчіке дерев'єні, в екєх укладаłosi в прорізи по три-штири дри-мбі на вибір, и тонкоголосі, й басівке... та й у перев'єзі

нитков... чєлїдѣ носили при собі, єк ни в пазусї... то
поза попрушков заперїзнов, аби завше була дримба
напоготовї.

С'ЄТИЙ ВЕЧІР

РОЗДІЛ ДЕСЯТИЙ

Дітва від самого ранку у кожній хаті гармоніш-
лиси, ек могли, лиш аби ни попоїсти в днину, навіть
и пісної страви. Бо то у вечір аж, ек зийде ЗВІЗДА ПЕР-
ШЯ НА НЕБІ, тогди всі, цілов хатов родиннов, будут
сідати до вечері. Де будут перший раз зачінати їду из
пшениці, шо то називаєси «ГЛОГАЗОВ». Отож, коло
печі найбільше оберталиси цілий день мами, бо прила-
гожели на вечерю С'єточьну ДВАНАЦІТЬ СТРАВ.

А ек вже сполуднило, тогди дітва чес від часу ви-
бігали на задвір'ок та й зазирали у НЕБЕСА. Бо хотіли
вже видіти ЗІРНИЦУ, тоту ВЕЛИКУ, ЗІ СХОДУ, при екій
мали би сідати за стів, до ВЕЧЕРІ.

Дітва довший чес бігали на тото задвірє... а ЗВІЗДИ
все шше ни було...

Дуже вже боєлиси, екшо захмаритси небо, то ек
тоту зірницю видіти?

Єк на добро, небо ни захмарелоси... вечір наближевси з волі Божеї... то вже доків за стів сідати, то кожді ґазди лагодили у миске-череп'єнке ВЕЧЕРЮ — голопців пару, пирогів, глогази дві-три лижці, фасуль з сушеницями... усеї страви клали по лижці-дві, єку будут споживати у вечір усев родинов в домашности. Та й зверьхе на миску клали КОЛАЧЬ та й СВІЧКУ. Таже все це несли по сусідах бідніших... та й жертвували за ПОМЕРШІ ДУШІ. Аби люде и чюжі ПОМОЛИЛИСИ у С'ЄТИЙ ВЕЧІР за тих, шо вже на ПРАВДІ БОЖІЙ. Шо вже їх нима в живих на цім світі мижи своїми родинами.

Доків зийшла ЗІРНИЦЯ у НЕБЕСІ, то МАМУСИ упораїлиси коло печій, понаварювали тоти СТРАВИ С'ЄТВЕЧІРНІ... Та й и ВЕЧЕРІ в череп'єних мисках порносили по хатах своїм сусідам... Та й поверталиси ит хаті на кутане у стайні. Таже маржинину ґія також файно обійти, аби ни клєла худобина ґазду на самий С'єтий вечір. Так міркували усі ґазди.

До СВ'ЄТВЕЧІРНОЇ ВЕЧЕРІ сідали таке футко, єк лишень уздріли ЗІРНИЦЮ. Бо казали, екшо пизниш сідати до ВЕЧЕРІ С'ЄТОЇ, то з усев роботов цілий рік будут опізнювати. А то вже було гидно, аби оброб'єти городи пізніше своїх сусідів. Таже скажут збичьні сусіде, ни инакше, єк нидбалек... нічього ни робит у пору, так, єк повинно си робити.

Перед тим, єк сідати до вечері, періш засвітили свічку, велику мілівку, шо купили у skleпу в Єкушукowego Ивана... та й ек лишень утужили в отвір флє-

ші-оківки, ека була акуратно вложена у склад колачів на краю стола, шо так був уприбраний скатертю, а під скатертю була урозстелена ПАХУШНЯ ОТАВА в зеленіні... Таже казали, шо на такім ХРИСТОС ЛЕЖЄВ...

Отогди вже усі домашні уклікали опередь ОБРАЗІВ БОЖИХ та й МОЛИЛИСИ періш «ОТЧЕ НАШ...» та «БОГОРОДИЦЕ ДІВО...», а витак декували Божій Ласці, шо діждали СВ'ЄТОГО ВЕЧІРА усі домашні. А також молилиси за померші душі, котрих памнітали й ни памнітали.

Штефаниха все прослозуваласи, бо банувала за родом своїм и за тими, шо вже ни жили. Павла ни раз згадувала, шо то на війні пропав, засув засунув на посту. И домовини, та й гроба 'му ніхто ни обверх. То вже дуже розжелоб'ювало кожний раз при молитві и в прості, ни с'єточні вечіри.

Єк вже засіли до вечері, то всего потрохе кушьякали, аби знали, ека кожда страва засмачена. Таже однов водов варено... та й лишка одна мішела...

Свою вечерю пильнували та й також ни забули покласти на вікно лижку фасуль, та й глогази, й глобец — духам... аби мали шо їсти... таже уліті ни буде градобити городнину... Бо файно обийшлиси на С'єтий вечір — дали вечерати прихожим нивидимкам.

Єк вже повечерали, поперехрешшювалиси з подеков Богу Св'єтому за хліб та маржинку, за СВ'ЄТУ ВЕЧЕРЮ... та й тогди дівчітник єв проситися, аби пустили трошке поколідувати або до Нуцевої, або до Федори.

На колідованє ни сперали, але аби собі знали, шо нинадовго. Бо коли буде си спати? Рано треба кутатис... та й и до ЦЕРЬКВИ на Різдво Боже треба йти... таже фантина є нова, та й коло ЦЕРЬКВИ будут коліднике плесати та колідуватимут на хорах громадами.

Таже тото файне послухати та й подивитиси из боку на тоти плесаниці партії за партієв файно зібраних мушшін у гуцулске фанте, іше й з БАРТКАМИ-МО-СЕНДЗІВКАМИ у кожного колідника у руках.

Отож, ек лиш вибігли из хати... то бігли до поза ворта на Гурівку, а коло яблуні довгофостої на ґрунику стали та й подумали, куда бічі на колідованє? А так, ек кортіло й ид Клямовим, екі конечно вже у Нуцевої ждуть та й колідують... То бігом понеслис в долину... а там уже мінути несли, ек на крилах, до Нуцевої Євдохе. Дівчета були дуже охочі, а ек увійшли в хату, де вже ждали и домашні, Євдоха з Одосієв... та й були й Клямові — Калина, Євдоха, Василь та Катерина з Оленов. Ек лиш очутилис на хатеному порозі у Нуцевої, то й привиталис дуже вже голосно: «ХРИСТОС РОЖДАЄСИ! НА МНОГА ЛІТ ИЗ С'ЄТИМ ВЕЧІРОМ!»

Усі гості та домашні з радістю й від себе відповідали на привіт: «СЛАВІТЕ ХРИСТА! НА МНОГА ЛІТ И ВАС, ДІВЧЕТКА, ИЗ С'ЄТВЕЧІРОМ!»

То вже була велика радість, шо видеси дівчітників одних з другими, та й іше на С'ЄТИЙ ВЕЧІР. Таже КОЛІДУВАТИ будут усі разом.

Доків Євдоха Нуцева, домашна Газдиня, розпиту-

валаси у дівчет, ек там дома, ци дужі й здорові. За тот час Одосія на лавицьох попроберала наскрізь, аж поза стів, та й потужила свічку у флеші... бо то свічників ни було гонорових, ни лиш у бідніших... але й у маючих... Та й хоть и ни були голодні... бо всі вечерали дома разом з зірницец, ек лиш євиласи, але тут же були запрошені усі гості за стів на Вечерю Св'ету, та й аби файно заколідувати.

Ніхто ни відпрічювавси на запросини, лишень позасувалиси поза стів аж у самий кутик и на задну лавицу, попід образи. Стів був обкружений гостями — сусідьми. За столом молилися опередь їди... бо то вже скрізь так велоси на С'етий Вечір. А по молитві брали дерев'ені лишке та й напейшіраз глогази кушькали, таже була солотка, из маком. Ни дуже доцугрована, бо то ни було того цугру так лаштом. Ек пів кільо купит бідний лопаткового цугру на С'ета, то має 'то вистарчити на всі два С'етвечіри. И на ВОДОХРЕСНИЙ С'СТВЕЧІР, ни лиш на РІЗДВ'ЄНИЙ. Та й так и в багатших, ни дуже з цугром розмітувалиси. У звичайні дні тої кави ци чяю екос мало хто пив. Хіба від застуди липовий чяй пили дес у когос...

Ек вже накушькалиси з кожної миске страв писних... а з них найбірше харчували грибів чісничених у зареді олієм. Бо то вже у Нуцевої тоти гриби були дуже смачні хоть коли. Ни лиш на С'етвечір. Ек вже повечерали, то й помолилися, ек завше по харчюнках, а також сказали: «ПРОСТИ БІГ, най Бог прийме за

померші душечъке, а вам най Бог даст здоров'є, абесте діждали шше й нарік С'єтого вечіра та й РІЗДВ'ЄНИХ С'ЄТ...» — то вже майже одна за всіх харчюючих Олена казала, таже старшя. Знає бірше, ніж дівчітник, шо ма-еси казати за харчюнок у чужій хаті.

На КОЛІДОВАНЄ довго ни ждали, бо, ек витко, усі хотіли колідувати. То вже Євдоха домашна лиш таке посягнула руков поза образ над викном та й витегла з-за образа у папери обвитий МОЛИТВЕНИК, у еко-му було багато колідий. З тим МОЛИТВЕНИКОМ сіла блишше ид свічці та й ела проводити періш під носом собі, випробовуючи голос, коліди.

Лише шо прохрімкалис на колідованє... періш за всі коліди — «Бог Предвічний...», а тут лишень из-під вікна вчулоси колідованє. Так файно заколідували два мушшінці голоси «Бог Предвічний». У хаті всі за-тихли, бо слухали, ек файно колідуют.

Домашні тут же понеслиси у хороми, аби розі-мкнути иззавгоді замок у дверьох та й подивитиси из порога, хто там так файно колідує. Колідарі колідува-ли, гості зазирали кріз вікно, аби пизнали... але колі-дарів таке лиш розпизнали домашні из порога. Таже були тото два Николаї, Клямів та й Марусеків (Федів). То вже такі були запросини великі у хату тих колі-дарів, шо вже й коліду ни доколідували надворі... бо каже Євдоха з порога: «Куме! Та нас є бірше в хаті, идіт у хату, ни мерзніт під вікном».

Колідарі ни упералиси, а таке тут же пошмиріли

за кумов у хату, де вже з першого порога запривітувалися з усіма в хаті: «ХРИСТОС РОЖДАЄТСИ! НА МНОГАЯ ЛІТ З С'ЄТВЕЧІРОМ! Шо у вас! Гарастими!» Так, ек то Клямів мав собі свою моду узапривітуватися — «Гарастими!» из здоймленими шепками-смушківками... моди гуцулскої, рогаті... Лишень усілися на лавицу передну, таже було місце слобідне.

Вечір ни застоював... то вже знали усі та й ели знов засуватися поза стів на колідоване. Таже є вже бірше гостий? Нові Николаї ни засижувалися на лавици, а таке посунулися за стів у гурт, мижи свій дівчітник. А коли вже усі повмішшювалися, отогди, вже зазераючі у МОЛИТВЕНИК, ели гуртом колідувати, дуже вже добірнецько.

Таже два голоси мушшінцікі так файно забасували, шо відразу поштимувало. Колідували и «БОГ ПРЕДВІЧНИЙ», «НОВА РАДІСТЬ СТАЛА», «ДИВНАЯ НОВИНА», «БОГ СЯ РОЖДАЄ» та й тоту люб'язну коліду Клямового «ВО ВИФЛЕЄМІ НИНІ НОВИНА». Коліду за колідов так колідували, ек меду їли. А ек вже наколідувалися, тогди оба Николаї ели просити до себе в гості, С'ЄТВЕЧІРЯ. Таже тимуй и надійшли суда, аби наколідуватися та й до себе запросити.

В хаті все затихло... усі думали, шо мают робити? Таже ніч уже пізна. На цису мовчіниці... хтознає-ека би відповідь була? Може, таке и пишли би були в тоти гості на хвильку-дві? Та всему відповів отот когутиско, шо під пічьов так остро закукуріджів раз та й другий...

Таже вже північ була. А коли відпочити? Таже завтра БОЖЕ РІЗДВО, у ЦЕРЬКВУ треба йти.

Васюта з Парасков довго ни засиджувалися за столом, лиш таке САРДАЧІНИ потужили на собі та й з-за стола з поклоном столови з Св'єтвечіром... Та й ели казати: «Ми ни годні уже йти у гості, бо то вже пізно, та й ми казали дома МАМІ та ДЄДЕВИ, шо ни будемо баритися... бо шше обицелися до Гребенарюкових війти на колідованє... а то, ади, ек засиділися! Шо вже когути кукуріґають, нагадуют, шо вже половина ночі відійшла. А ми шше ни дома. Йой, шо будемо казати дедеви та мамі?..» «Та тоти так сп'ють уже, шо й ни в гатке про вас... — єв казати Николай-первак. — Ану! Дівчєтка, джьоникє мої, йдім шше до мене на хвильку... та ни дайтеся просити богато».

Але дівчітник довго ни застоювали, лишєнь одна за другов ели ит порогови ближитися. А тут уже за чіп у дверех ниделеко досігати та й с'єткуйте здорові сказати. Так и було. Гості лишилися, котри вже були там...

А дівчєта аж бігли Юлинов царинков... аби футчє дійти ит хаті. Подригали за тото, аби ни гікали... таже прибарилися. Дома світло світилося... але то ни признак, шо ни сп'ють... Бо на С'ЄТВЕЧІР свічька світит цілу ніч... аж до раня...

Єк на добро... Штефаниха ни спала, бо підтегала гніт та й обчерькала від пригарениці свічку... аби ни гасла... Таже в хаті вістило, бо мороз показував своє.

Єк лишень дівчета клацнули у клямку галерійних дверцет... то вже й Штефаниха без великого додивління вийшла в хороми та й розимкла двері повід галерії.

Дівчїтник тихонько лиш си усунули в хату... та й тихо розїбралисї из сардачінок... а тогди вже пошубовскали на свої місця. Таже МАМКА иршена їм ззавгодї постелила новий ліжник-сивачьок, мнєконькеї, на лавици передній, аби лігли сунїш. Таже знала, що прийдут изпізна... аби довго ни кунїшкали з лігвишшїями.

Параска лігла поза столом... а Васюта — ниделеко полиц... а шоби ни впасти д'земни з лавиці, в обертїцьох... у просоню... то відразу закалушилиаси кочергов... таже у лавичьну дирку кочергу усунула. Єк легла, то кочерга уперла в попереk. Так, що паданя в обертїцях ни могло бути.

Дівчєтам спалоси, єк у Божїй пазусї, але досвіта уставали з тої пазухе, бо треба було обути си та й раненько окутати си в стайни з маржининов... аби ни забарити си до церькви, таже СЛУЖБА БОЖЯ ВЕЛИКА буде та й КОЛІДУВАТИ будут и на ХОРАХ, та й на церковному подвірїю.

Бо то колїдникє ни дармо підлагожелиси цілий тиждень дов С'єт Рїздв'єних. И трубили, та й колїдували усекої... То вже ни дай Боже, аби на Рїздво ни поплїсали коло церькви. Таже шше й ксьондз буде у себе в резиденції приїмати єкус партїю...